
Operační program Jan Amos Komenský: Špičkový výzkum

Výzva Špičkový výzkum z Operačního programu Jan Amos Komenský (OP JAK) je zaměřena na podporu výzkumu preferovaně interdisciplinární povahy s vysokým potenciálem vytvoření špičkových a v budoucnu aplikovatelných výzkumných výsledků, výzkumu postaveného na excelentním výzkumném týmu a rozvoji mezinárodní spolupráce výzkumných organizací.

Ve specifické části Pravidel pro žadatele a příjemce naleznete informace o povinnostech týkajících se otevřené vědy (str. 17–19). Řídící orgán OP JAK pak také vydal podrobnou Příručku postupů otevřené vědy.

Hodnocení open science

V programu OP JAK Špičkový výzkum je otevřená věda **součástí** hodnotících kritérií !

Jedná se o kombinované kritérium (V2.4.1), kde hodnotitelé posuzují, nakolik žadatel a partner aplikují v projektu principy a postupy otevřené vědy, a to jak povinné (open access, správa výzkumných dat), tak nepovinné (např. citizen science, open peer review, předregistrace apod.). **Minimální bodová hranice** pro naplnění tohoto kritéria je **6 bodů** z 10 možných.

Žadatelé by měli popsat, zda jsou připraveni a schopni zajistit:

- **otevřený přístup k vědeckým publikacím**, které jsou výsledkem výzkumu financovaného v rámci programu;
- **správu výzkumných dat** (včetně těch, na kterých jsou založeny vědecké publikace) podle FAIR principů a otevřený přístup k těmto datům v souladu se zásadou „co nejotevřenější a podle potřeby uzavřená“.

Dále se posuzuje se, zda se žadatelé přihlásili k **plnění nepovinných postupů otevřené vědy** v projektu, a zda jsou připraveni a schopni je zajistit.

Pro získání co nejvyššího počtu bodů by měly být principy otevřené vědy v projektu popsány konkrétně a odpovídajícím způsobem k zaměření výzkumných záměrů. Je nutné zajistit všechny povinné postupy otevřené vědy, a to na výborné úrovni. Povinné a nepovinné postupy otevřené vědy by mezi sebou měly být metodologicky a funkčně propojeny.

Povinné postupy open science

Povinnou podmínkou financování projektu je uplatňování otevřené vědy jako přístupu k vědeckému procesu založenému na otevřené spolupráci a efektivním šíření poznatků. V souladu s tímto pojetím je žadatel/příjemce povinen zejména zajistit:

- **otevřený přístup k vědeckým publikacím**, které jsou výsledkem výzkumu financovaného v rámci programu
- **správu výzkumných dat** (včetně těch, na kterých jsou založeny vědecké publikace) podle FAIR principů a otevřený přístup k těmto datům v souladu se zásadou "as open as possible, as closed as necessary"

V projektu je možné zřídit pozici odborníka na správu dat dle FAIR principů – **data stewarda**. Za způsobilé lze považovat jeho zapojení do projektu maximálně do výše 0,1 FTE/měsíc nebo 17 hod./měsíc.

Open access

Příjemce je povinen zajistit **otevřený přístup k vědeckým recenzovaným publikacím** o výsledcích výzkumu, a to těmito prostředky:

- **Uložení** strojově čitelné elektronické kopie finální vydavatelské verze (= publisher version) nebo konečné verze recenzovaného rukopisu přijatého ke zveřejnění (tj. ve verzi po zapracování připomínek vzešlých z recenzního řízení) do důvěryhodného repozitáře pro vědecké publikace, a to nejpozději v den vydání publikace
- **Okamžitým otevřeným přístupem** k uložené publikaci
- Zajištění **otevřeného přístupu k metadatům** publikací uložených v repozitáři, aby byla v souladu s Obecnými doporučeními metadatového popisu

- **Uchováním autorských majetkových práv** v takovém rozsahu, aby bylo možné stanoveným povinnostem vyhovět
- Poskytnutím informací (prostřednictvím repozitáře) o jakémkoli **dalším výstupu výzkumu** nebo jakýchkoli jiných **nástrojích** potřebných k ověření závěrů vědecké publikace.

Uložení publikace do repozitáře a zajištění otevřeného přístupu

Příjemce je povinen vždy **uložit** strojově čitelnou elektronickou kopii finální vydavatelské verze (= publisher version) nebo finální recenzované verze (= author accepted manuscript, postprint) do důvěryhodného repozitáře a to **nejpozději v den vydání publikace**.

Dále je příjemce povinen zajistit **okamžitý otevřený přístup** k uložené publikaci za podmínek poslední dostupné verze veřejné licence [Creative Commons Attribution International \(CC BY\)](#); monografie a jiné dlouhé textové formáty mohou být zpřístupněny za podmínek veřejné licence vylučující úpravu publikace či její komerční užití (např. [CC BY-NC](#), [CC BY-ND](#), [CC BY-NC-ND](#)). Aby bylo možné tomuto požadavku vyhovět, musí si autor zajistit dostatečné uchování autorských majetkových práv (např. výběrem vydavatele, který splnění podmínek umožní nebo vyjednáváním dodatku ke smlouvě s vydavatelem). Splnění povinnosti okamžitého otevřeného přístupu je možné jak prostřednictvím vydavatele ([zlatá cesta](#)), tak prostřednictvím repozitáře ([zelená cesta](#)).

POZOR! Pro splnění podmínek je potřeba **vždy uložit publikaci do repozitáře**, tedy i v případě, že jste zajistili otevřený přístup prostřednictvím vydavatele ([zlatá cesta](#))!

TIP: Doporučení pro zajištění otevřeného přístupu k publikacím naleznete v [Příručce postupů otevřené vědy](#).

Výzkumná data

Příjemce je povinen zajistit **správu výzkumných dat**, shromážděných a vytvořených během projektu, v souladu s principy [FAIR](#), a to zejména těmito prostředky:

- vypracováním **Plánu pro správu dat** v souladu s FAIR principy a jeho pravidelným aktualizováním
- **uložením výzkumných dat do důvěryhodného repozitáře** podle Plánu pro správu dat
- zajištěním **otevřeného přístupu k výzkumným datům** v souladu se zásadou “as open as possible, as closed as necessary”
- zajištěním **otevřeného přístupu k metadatům** uložených výzkumných dat, aby byla v souladu s [Obecnými doporučeními metadatového popisu](#)
- poskytnutím informací (prostřednictvím repozitáře) o všech **dalších výsledcích výzkumu** nebo **nástrojích a instrumentech** potřebných k opětovnému využití výzkumných dat nebo k jejich validaci

Plán pro správu dat

Plán pro správu dat (také data management plan, DMP) je dokument, který specifikuje, jaká data a jakým způsobem budou během výzkumu vytvářena a obsahuje informace o jejich dostupnosti a možnostech využití. DMP je třeba **pravidelně aktualizovat** tak, aby odpovídal tomu, co se s daty ve skutečnosti dělo.

Plány pro správu dat připravované v rámci projektů výzvy Špičkový výzkum musí obsahově odpovídat vzoru DMP pro program Horizon Europe. Bilingvní verze tohoto vzoru je k dispozici v [repozitáři NTK](#).

POZOR! První verze plánu pro správu dat musí být **odevdána již při podání žádosti o podporu!**

Žadatel/příjemce musí odevzdat první verzi plánu pro správu dat již **při podání žádosti o podporu** jako přílohu Studie proveditelnosti. Dále musí předložit aktualizovanou verzi plánu jako přílohu první Zprávy o realizaci následující **po uplynutí 24 měsíců** od zahájení realizace projektu a také jako **přílohu Závěrečné Zprávy o realizaci**.

Uložení dat do repozitáře a zajištění otevřeného přístupu

Příjemce by měl výzkumná data uložit do důvěryhodného repozitáře a zajistit k nim otevřený přístup za podmínek poslední dostupné verze veřejné licence [Creative Commons Attribution International \(CC BY\)](#) **nebo jejího ekvivalentu**. Data by měla být sdílena v souladu se zásadou “**as open as possible, as closed as necessary**”. Příjemci a další účastníci projektu nejsou povinni zpřístupnit výzkumná data, pokud by jejich zpřístupněním došlo k nepřiměřenému zásahu do práva na ochranu duševního vlastnictví, práva na ochranu soukromí a osobních údajů, práva na ochranu obchodního tajemství, bezpečnosti státu nebo jiných oprávněných zájmů příjemce (např. v případě možnosti obchodního využití). Je-li sdílení dat omezeno, je třeba toto **omezení zdůvodnit v Plánu pro správu dat** a musí být zajištěn pravidelný přezkum tohoto zdůvodnění.

TIP: Doporučení pro výběr vhodného repozitáře a další podrobné informace ke správě dat naleznete v [Příručce postupů otevřené vědy](#).

Nepovinné postupy open science

Kromě povinných postupů je žadateli/příjemci doporučeno praktikovat také další postupy a principy otevřené vědy, jejichž cílem je zvýšit transparentnost, důvěryhodnost a ověřitelnost výsledků výzkumu a posílit spolupráci mezi různými aktéry výzkumu. Zavedení nepovinných postupů je pozitivně hodnoceno v rámci hodnotícího procesu a schvalování projektů.

V Pravidlech pro žadatele a v Příručce postupů otevřené vědy naleznete například tyto možné postupy:

- Předběžné a včasné otevřené sdílení výsledků výzkumu, například prostřednictvím [předběžné registrace](#) (= preregistration), [registrovaných zpráv](#) (= registered reports) nebo publikováním preprintů
- Sdílení výzkumných výstupů nad rámec recenzovaných publikací a výzkumných dat, např. software, modely, algoritmy, workflow, otevřené laboratorní deníky
- Účast v otevřeném recenzním řízení (= open peer review) např. publikováním v časopisech a na platformách, které poskytují otevřené recenzní řízení
- Zapojení dalších relevantních aktérů (koncoví uživatelé, akademická a průmyslová sféra, veřejné orgány, neziskové organizace aj.) do otevřeného spoluvytváření výzkumných záměrů (citizen science)
- Tvorba otevřených vzdělávacích materiálů (= open educational resources)

Uvedený seznam není vyčerpávající, a pokud vás napadnou další možnosti, jak otevřít váš výzkum a zlepšit tak reprodukovatelnost vašeho výzkumu, popište je ve Studii proveditelnosti. Pokud ve vašem výzkumu není příležitost pro využití nepovinných postupů otevřené vědy (např. ve vašem oboru neexistuje časopis/platforma poskytující otevřené recenzní řízení), uveďte vysvětlení ve Studii proveditelnosti, aby hodnotitelé viděli, že jste možnosti pečlivě zvážili.

POZOR! Nepovinné postupy otevřené vědy bude příjemce vykazovat v příloze ZoR Dokladování nepovinných postupů otevřené vědy.

TIP: Podrobnější popis vybraných nepovinných postupů otevřené vědy naleznete v [Příručce postupů otevřené vědy](#).